

Охота В. Б., студентка 3 групи, 5 курсу Інституту підготовки кадрів для органів прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ОСВІТА ЯК ЗАСІБ ВИПРАВЛЕННЯ ТА РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ЗАСУДЖЕНИХ В УКРАЇНІ

Покарання є однією із форм державного примусу, яке ставить перед собою за мету виправлення.

Відповідно до ст. 6 Кримінально-виконавчого кодексу України (далі – КВК), ресоціалізація—це свідоме відновлення засудженого в соціальному статусі повноправного члена суспільства; повернення його до самостійного загальноприйнятого соціально-нормативного життя в суспільстві. На думку багатьох фахівців, ресоціалізація означає повторне засвоєння культури людських відносин, формування відповідних соціальних норм, надбань, умінь та навичок, які необхідні для успішної ресоціалізації засудженого. У такому разі, вважають вони, що при невиконанні мети ресоціалізації та виправлення особи система кримінального покарання працює неефективно, і передбачені нею заходи є безрезультатними та не відповідають суспільним вимогам. Тому слід акцентувати увагу на розробці та впровадженні сучасних механізмів і засобів ресоціалізації засуджених з метою забезпечення, як процесу розвитку особистості засудженого, так і формування моделі поведінки, що є необхідним для успішної соціальної інтеграції особи в суспільство у майбутньому.

До одних із найкращих засобів виправного впливу, у тому числі і на засуджених, є процес навчання, зокрема можливість отримати вищу освіту. Науковці вважають, що освіта, яка здійснюється в установах виконання покарань – це нормативно врегульований, керований і контрольований активний процес навчання й виховання, спрямований на нейтралізацію негативних рис характеру та подальшу соціальну адаптацію. Право засудженого до позбавлення волі на освіту – це гарантована державою й забезпечена нормами права можливість особи набувати позитивний досвід, моральні якості, знання, уміння і навички, що сприятимуть її розвитку, виправленню та нормальній життєдіяльності в умовах конкретного суспільства.

Міжнародні стандарти в галузі освіти засуджених до позбавлення волі вказують на її фундаментальність, оскільки здобуття освіти належить до невід’ємних прав громадян і має високу значущість у розвитку людини та суспільства, виступає важливим засобом, що сприяє поверненню засудженого в суспільство.

Розвинені країни Європи та світу надають можливість в'язнім здобувати як середню, так і вищу освіту. Зокрема, у США продуктивно поставлений виховний процес виступає одним з головних засобів виправлення засуджених. Поширеними програмами ресоціалізації у місцях позбавлення волі США є психологічні послуги, освіта, шкільні та університетські програми, професійна підготовка, участь у релігійних групах, промислового виробництва і сільськогосподарських роботах. Усім учням в центрах професійної підготовки протягом усього терміну навчання виплачується стипендія [1, с. 93, 94]. У Франції основну турботу щодо професійної підготовки засуджених бере на себе організація GRETA (система національної освіти), а також різні приватні та громадські організації. Законодавство Німеччини передбачає застосування різних форм індивідуальної роботи з кожним засудженим, а також низку різноманітних освітніх програм.

Тому, на нашу думку, вітчизняному законодавцю слід врахувати зарубіжний досвід щодо можливості навчання засуджених у вищих навчальних закладах та внести необхідні зміни до чинного законодавства й розробити механізми впровадження права засуджених на вищу освіту. Зокрема, це можливо через введення дистанційної форми навчання, яка вже започаткована.

Навчання дослідники розглядають як відповідну реакцію індивіда на конкретну реальну ситуацію, тому необхідно психологічно обґрунтувати навчальну діяльність засуджених, яка викликана певними мотивами та внутрішніми поштовхами у свідомості в'язнів. Зокрема, мотиви можуть бути зовнішніми та внутрішніми.

До зовнішніх мотивів відносять такі стимули, як вимоги близьких та друзів, похвала вчителів, очікування майбутніх благ. Внутрішніми мотивами є отримання високооплачуваної процесії, влаштування у майбутньому в навчальний заклад, а також інтерес до навчання.

Необхідно зазначити, що ресоціалізація засуджених – процес індивідуальний. Її ефективність залежить, насамперед, від того, як будуть враховані й застосовані в практиці освітнього процесу соціально-психологічні закономірності розвитку особистості засудженого, специфіка їх проявів у нестандартних умовах ситуації позбавлення волі й різних видах діяльності примусового характеру.

Наразі Україна послідовно здійснює реформування кримінально-виконавчої системи відповідно до міжнародних документів у сфері захисту прав засуджених і прав людини, переймаючи досвід зарубіжних країн. Цей процес спрямований, насамперед, на соціальну переорієнтацію системи кримінальних покарань з урахуванням міжнародного досвіду, дотриманням принципів гуманізму, законності, демократизму, справедливості, забезпе-

ченням диференційованого та індивідуального виховного впливу на засуджених. Але цей процес знаходиться тільки на початковому етапі і потребує значного часу для реалізації поставлених завдань. Найголовнішими заходами пенітенціарного персоналу має бути створення умов для освіти засуджених, оскільки саме за допомогою освіти, а не лише покарання можливо результативніше домогтися цілей виконання та відбування покарання [3, с. 131, 132].

Література:

1. Караман О. Л. Вища освіта в процесі ресоціалізації засуджених у пенітенціарних закладах / О. Л. Караман // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2011. – №3. – С. 90–94.
2. Кримінально-виконавчий кодекс України : офіційне видання. – Київ : Атіка, 2003. – 96 с.
3. Яковець І., Автухов К., Таволжанський О. Виправлення засуджених через застосування кримінальних покарань: реалії та перспективи. Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані: монографія. Миколаїв: Іліон, 2016. С. 126–162.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО
КАФЕДРА КРИМІНОЛОГІЇ
ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА

**СУЧАСНА НАУКА
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА**

Матеріали «круглого столу»
для студентів, аспірантів та молодих вчених

(Харків, 25 квітня 2018 року)

Харків
«Право»
2018

УДК 343.988
С89

Редакційна колегія:

д-р юрид. наук, проф. Б. М. Головкін (*голова*);
д-р юрид. наук, проф. А. Х. Степанюк;
канд. юрид. наук, доц. К. А. Автухов (*відповідальний секретар*);
канд. юрид. наук, доц. М. В. Романов;
канд. юрид. наук, доц. О. В. Ткачова;
канд. юрид. наук, доц. О. В. Таволжанський;
канд. юрид. наук, ас. О. В. Гальцова

Сучасна наука кримінально-виконавчого права : матеріали «круглого столу» для студентів, аспірантів та молодих вчених (Харків, 25 квітня 2018 р.). – Харків : Право, 2018. – 468 с.

ISBN 978-966-937-444-8

У збірник увійшли наукові доповіді та тези виступів учасників «круглого столу», присвяченого перспективам реформування кримінально-виконавчої системи України. Матеріали подані в авторській редакції.

УДК 343.988

ISBN 978-966-937-444-8

© Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2018
© Оформлення. Видавництво «Право», 2018

Наукове видання

**СУЧАСНА НАУКА
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА**

Матеріали «круглого столу»
для студентів, аспірантів та молодих вчених

(Харків, 25 квітня 2018 року)

Видається в авторській редакції

Підписано до друку з оригінал-макета 13.06.2018.
Формат 60×84 ¹/₁₆. Папір офсетний. Гарнітура Times.
Ум. друк. арк. 27,2. Обл.-вид. арк. 28,8. Вид. № 1923.
Тираж 100 прим.

Видавництво «Право» Національної академії правових наук України
та Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
Україна, 61002, Харків, вул. Чернишевська, 80а
Тел./факс (057) 716-45-53
Сайт: www.pravo-izdat.com.ua
E-mail для авторів: verstka@pravo-izdat.com.ua
E-mail для замовлень: sales@pravo-izdat.com.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції — серія ДК № 4219 від 01.12.2011 р.

Виготовлено у друкарні ТОВ ПРОМАРТ
Тел. (057) 717-28-80